

Høringsnotat

forskrift om endring i forskrift om midlertidige regler for utdanningsstøtte som følge av utbruddet av covid-19

og

forskrift om endring i forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån 2021

februar 2021

1. Innledning

Kunnskapsdepartementet sender med dette på høring følgende:

- forslag til endring i forskrift om midlertidige regler for utdanningsstøtte som følge av utbruddet av covid-19. Denne forskriften ble fastsatt 1. juli 2020 og supplerer ordinær forskrift om utdanningsstøtte.
- forslag til endring i forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån 2021

For å skjerme studenter og elever for negative økonomiske konsekvenser av tiltak for å motvirke spredning av koronaviruset, foreslår departementet å innføre en midlertidig ordning for inntekts-sikring for studenter og elever som opplever nedgang i arbeidsinntekt. Pandemien og konsekvensene av tiltakene for å hindre smittespredning gir også behov for flere endringer i regelverket både for de som får lån og stipend i dag og for de som er i tilbakebetalingsfasen. For å sikre at studenter som bidrar med viktig arbeidsinnsats i helse- og omsorgssektoren under pandemien ikke blir økonomisk skadelidende av dette, foreslår Kunnskapsdepartementet å videreføre unntak fra Lånekassens inntektsgrenser i 2021. Dette gjelder for de samme student-gruppene som har vært omfattet av ordningen i 2020. Kunnskapsdepartementet foreslår også å videreføre et unntak fra regelverket som krever at søkere ikke bor med foreldrene for å ha rett til ulike lån og stipend. Unntaket gjelder nå kun for søkere som tar en utdanning i utlandet, men departementet foreslår at det utvides til å gjelde alle søkere som ser seg nødt til å bo sammen med foreldrene våren 2021 på grunn av covid-19-pandemien.

Det er også viktig å unngå at nyutdannede og arbeidsledige låntakere får varige betalingsproblemer som følge av pandemien. Kunnskapsdepartementet foreslår derfor å videreføre regelen som utvider hvor lenge det kan gis betalingsutsettelse.

2. Bakgrunn

Hverdagen til studentene har blitt påvirket av tiltakene for å motvirke utbruddet av covid-19. Gjennom 2020 har det blitt gjennomført en rekke tiltak for å skjerme studenter og elever for negative økonomiske konsekvenser av smittevernstiltakene for å motvirke utbruddet. Ved inngangen til 2021 oppleves fremdeles omfattende smittevernstiltak, noe som gir behov for flere tiltak i utdanningsstøtteordningen.

Mange studenter har under utbruddet av covid-19 blitt permittert eller forhindret fra å jobbe og opplever en vanskelig økonomisk situasjon når inntekten fra arbeid ved siden av utdanningen faller bort. Våren 2020 innførte regjeringen et tilleggslån med delvis omgjøring til stipend for studenter og voksne elever som hadde gått ned i inntekt som følge av pandemien, jf. Prop. 67 S (2019–2020) og Prop. 73 S (2019–2020). Utover i 2020 og inn i 2021 har det kommet forlengede og nye smittevernstiltak, og det har blitt flere oppsigelser, permitteringer og stadig bortfall av deltidsarbeid. I anmodningsvedtak nr. 543 (2020–2021) ber Stortinget at regjeringen raskest mulig oppretter en krisestøtteordning for studenter som har opplevd inntektstap grunnet koronapandemien vårsemesteret 2021. I Prop. 79 S (2020–2021) følger regjeringen opp vedtakene med forslag til tiltak for studenter som får en nedgang i inntekt som skyldes pandemien.

For å hindre at studentgrupper som bidrar ekstra i helse- og omsorgssektoren og beredskapsarbeid under pandemien skulle bli økonomisk skadelidende av dette, besluttet regjeringen å midlertidig oppheve inntektsgrensene for avkortning av stipend i Lånekassen for noen studentgrupper. Inntektsgrensene ble først opphevet i perioden 1. mars–31. august 2020 for studenter som arbeider i helse- og omsorgssektoren, politistudenter og studenter som blir beordret til beredskapsarbeid

gjennom Heimevernet eller Sivilforsvaret, jf. Prop 117 S (2019–2020). Ordningen ble senere utvidet til å gjelde for hele 2020. Situasjonen i 2021 krever fortsatt ekstra bemanning i helse- og omsorgssektoren for å verne om risikogrupper. Videre er det satt inn ekstra arbeidskraft på sykehus og teststasjoner for utstrakt testing av covid-19, og det vil være behov for utvidet arbeidskraft i forbindelse med vaksinerings. Departementet ønsker ikke at studenter som bidrar i dette arbeidet skal bli økonomisk skadelidende av dette, og foreslår derfor å videreføre unntaket fra Lånekassens inntektsgrenser for hele 2021 for de samme studentgruppene som har vært omfattet av tiltaket hittil.

Både nasjonalt og internasjonalt har det også blitt begrenset mulighet for fysisk tilstedeværelse på studiestedet under pandemien. På bakgrunn av reiseråd fra norske myndigheter og råd fra egen utdanningsinstitusjon i Norge eller i utlandet, valgte mange studenter i utlandet å reise hjem til Norge, og mange har blitt værende. Verden rundt har lærestedene i økende grad tatt i bruk digitale løsninger, og i Norge ble oppstarten av fysisk undervisning for vårsemesteret 2021 utsatt som følge av beslutningen om at det primært skulle være digital undervisning ved universiteter, høyskoler og fagskoler også her. Det kan på bakgrunn av dette være langt flere som blir boende i foreldre-hjemmet vårsemesteret 2021, og det vil være uheldig dersom disse mister retten til en rekke lån og stipend som følge av dette.

Med økende arbeidsledighet under pandemien, har det også vært nødvendig med tiltak rettet mot arbeidstakere og nyutdannede for å unngå at flere får varige betalingsproblemer. Etter utdanningsstøtteloven kan en normalt utsette betaling av hele terminbeløp i inntil tre år eller inntil seks år ved utsetting av halve terminbeløp. I Prop. 96 L (2019–2020) vedtok Stortinget en lovendring slik at det i særlige tilfeller kan gis regler om betalingsutsettelse i mer enn tre år. Formålet med lovendringen var å kunne åpne for at utbruddet av covid-19 regnes som et særlig tilfelle som gir rett til utvidede betalingsutsettelser. I forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån 2020 § 7-1a ble det derfor innført rett til betalingsutsettelser ut over grensen på tre år under utbruddet av covid-19 i 2020. Departementet varslet at det ville blitt tatt en ny vurdering om behovet for videreføring i 2021.

3. Departementets vurderinger og forslag

Midlertidig inntektssikring for studenter og elever med nedgang i inntekt som skyldes covid-19-pandemien

Regjeringen legger i Prop. 79 S (2020–2021) frem et forslag om tilleggs lån på 26 000 kr som Lånekassen skal tilby våren 2021 for å hjelpe studenter med tapt arbeidsinntekt. En del av lånet kan gjøres om til 10 400 kr i stipend i etterkant. Tilleggs lånet er ment som ekstra inntektssikring ut over det ordinære lånet og stipendet studenter og voksne elever får i dag. Retten til tilleggs lånet er forbeholdt de som får en nedgang i inntekt på grunn av permittering eller oppsigelse i arbeid ved siden av utdanningen. Inntektsnedgangen må skyldes covid-19-pandemien.

Perioden den enkelte skal ha hatt en dokumenterbar inntektsnedgang er fra og med 16. juni 2020 til og med 15. juni 2021. Dette kan gi ekstra inntektssikring for blant annet studenter i utlandet som til vanlig arbeider kun på sommeren, samt studenter som normalt ville hatt en deltidsstilling, men som ikke fikk arbeid høsten 2020.

For å få tilleggs lån, må søkeren være 18 år eller eldre, og det er et vilkår at søkeren får lån og stipend fra Lånekassen for vårsemesteret 2021. Studenter som søker tilleggs lån med dokumenterbar inntektsnedgang i perioden før vårsemesteret 2021 (16. juni 2020–15. januar 2021), skal også ha fått lån og stipend i den samme perioden som inntektsnedgangen. Dette innebærer at dersom

inntektsnedgangen inntraff før høstsemesteret 2020 (16. august 2020), skal søkeren ha fått lån og stipend både for vårsemesteret 2020 og for høstsemesteret 2020.

Elever med ungdomsrett i videregående opplæring skal som hovedregel forsørges av foresatte. Enkelte søkere som tar videregående opplæring eller grunnskoleopplæring med ungdomsrett, er over 18 år og har en egen husholdning og lønnet inntekt ved siden av opplæringen. Denne gruppen vil få samme tilbud om tilleggslånet med delvis omgjøring til stipend dersom de har hatt inntektsnedgang i perioden f.o.m. 16. juni 2020 t.o.m. 15. juni 2021. Det er et vilkår for disse søkerne at de vårsemesteret 2021 får lån etter § 67 i forskrift om utdanningsstøtte. Elever som hadde en nedgang i inntekt i en periode før vårsemesteret 2021 (16. juni 2020–15. januar 2021), skal også ha fått lån etter § 67 i forskrift om utdanningsstøtte i den samme perioden som inntektsnedgangen. Tilleggslånet er for søkere som er 18 år eller eldre og som til vanlig ikke bor sammen med foreldrene, og avgrenses mot denne gruppen som et uttrykk for hvilke elever med ungdomsrett som kan ha et reelt behov for et tilleggs lån på bakgrunn av inntektsnedgang under pandemien.

Alle som får tilleggslånet vil bli bedt om å dokumentere inntektsnedgangen, og Lånekassen vil kontrollere om vilkårene for lånet og omgjøring til stipend er oppfylt. Kontrollen gjennomføres i 2022. Uriktige eller manglende opplysninger om inntektsnedgangen innebærer brudd på opplysningsplikten og gir Lånekassen grunnlag for reaksjoner etter forskrift om utdanningsstøtte §§ 103 og 104, noe som kan innebære tap av fremtidig rett til lån og stipend fra Lånekassen.

Kunnskapsdepartementet utarbeider retningslinjer til Lånekassen for forvaltning og kontroll av tilleggslånet. Retningslinjene vil offentliggjøres på Lånekassens nettsider.

Se forslag til regulering i § 6 høringsnotatets kapittel 5.

Inntektsgrenser for studenter som bidrar i helse- og omsorgssektoren og beredskapsarbeid

I dag er det en grense for hvor mye studenter kan tjene før Lånekassen reduserer stipendandelen, og stipend behøvsprøves mot inntekt i ettertid. Lånekassens inntektsgrenser har vært opphevet under pandemien i 2020 for studenter som arbeider i helse- og omsorgssektoren og beredskapsarbeid.

Departementet foreslår å videreføre det midlertidige unntaket fra inntektsgrensene i kapittel 12 i forskrift om utdanningsstøtte i 2021 for følgende mottakere av lån og stipend:

- voksne, samt studenter ved universiteter, høyskoler og fagskoler – uavhengig av hva de studerer — som arbeider i helse- og omsorgssektoren
- norske studenter i utlandet, både de som arbeider i helse- og omsorgssektoren i Norge og de som eventuelt gjør dette i landet de studerer i
- politistudenter som arbeider i politiet eller melder seg til beredskapsarbeid
- studenter som blir beordret til beredskapsarbeid relatert til covid-19-pandemien gjennom Heimevernet eller Sivilforsvaret

Studenter med barn vil heller ikke få redusert barnestipendet gjennom behovsprøving dersom ektefelle eller samboer i perioden som unntaket gjelder for jobber i helse- og omsorgssektoren, som politi eller blir beordret til beredskapsarbeid gjennom Heimevernet eller Sivilforsvaret.

I forbindelse med høringsrundene for tilsvarende unntak i forskriftene i 2020, kom det flere innspill om andre sektorer der det var ønske om lignende unntak for inntektsgrensene, slik at studenter kunne arbeide uten begrensning også der. I helse- og omsorgssektoren finnes det virkemidler og ordninger som myndighetene kan bruke for å beordre arbeidstagere til å bidra på egen arbeidsplass.

Enkeltpersoner kan også beordres til tjeneste i enkelte andre beredskapsoppgaver i samfunnet, som Heimevernet og Sivilforsvaret. Departementet foreslår å videreføre unntaket kun for de gruppene som fikk et slikt unntak i 2020, og har i vurderingen av hvilke yrker som skal inkluderes lagt vekt på at arbeid i helse- og omsorgssektoren og slike beredskapsoppgaver skiller seg fra andre sektorer som også utfører viktige og samfunnskritiske oppgaver.

Departementet vurderer at videreføringen av unntaket skal gjelde med de samme vilkårene som tidligere. Dette innebærer at det ikke skilles mellom ordinært og ekstraordinært arbeid i unntaksperioden, men inntekten for perioden ses under ett for de aktuelle studentene. Studenter som havner over inntektsgrensen ved behovsprøving av stipend, vil få rett til en ny behovsprøving dersom de kan dokumentere at arbeidet i perioden var relatert til covid-19-pandemien. Studentene vil få beskjed fra Lånekassen om å sende inn dokumentasjon på at arbeidet er relatert til pandemien for å få omgjort deler av studielånet til stipend. Behovsprøvingen vil for de fleste skje i 2022. Se forslag til regulering § 5 i høringsnotatets kapittel 5.

Unntak for studenter og elever som bor midlertidig i foreldrehjemmet

For å ha rett til enkelte lån og stipend må studenter og elever bo utenfor foreldrehjemmet etter forskrift om utdanningsstøtte § 3. Etter dagens regler vil for eksempel en student som bor midlertidig hos foreldrene som følge av virusutbruddet, kunne miste retten til å få gjort om lån til stipend, og en elev som gjør tilsvarende vil kunne miste retten til borteboerstipendet. Vårsemesteret 2020 ble det gitt unntak fra kravet, og midlertidig flytting til foreldrene på grunn av pandemien påvirket ikke retten til stipend og lån. Unntaket ble videreført for høsten 2020 og våren 2021, men kun for studenter og elever som tar utdanning i utlandet.

Som følge av at all fysisk undervisning ved norske universiteter, høyskoler og fagskoler ble utsatt ved starten av vårsemesteret 2021, utsatte mange studenter reisen tilbake til studiestedet sitt, slik som regjeringen anbefalte. Noen studenter og elever vil trolig bli værende i foreldrehjemmet i tiden fremover som følge av utstrakt digital undervisning og en vedvarende utfordrende økonomisk situasjon på grunn av koronapandemien. Det vil være uheldig dersom studenter og elever mister retten til enkelte lån og stipend fordi de midlertidig bor i foreldrehjemmet som følge av pandemien. Departementet foreslår derfor å gjeninnføre et midlertidig unntak fra kravet om at studenter og elever skal bo utenfor foreldrehjemmet for å ha rett til stipend. Dette innebærer at alle som hadde planer om å bo borte, men som bor midlertidig i foreldrehjemmet på grunn av pandemien, ikke skal regnes som å bo sammen med foreldrene vårsemesteret 2021.

Departementet gjør samtidig oppmerksom på et forslag til en regelteknisk endring i gjeldende § 4 om unntaket fra krav om å bo borte fra foreldrehjemmet for utenlandsstudenter. Endringen innebærer å fjerne henvisningen til hvilke bestemmelser i forskrift om utdanningsstøtte som omfattes av unntaket, slik at ordlyden blir mest mulig lik ordlyden foreslått i forbindelse med ovennevnte forslag om unntak for studenter som tar en utdanning i Norge. Endringen innebærer ingen endring i praksis, men sikrer at intensjonen med regelen blir bedre ivarettatt, jf. departementets [høring av juni 2020 om ny forskrift om midlertidige regler for utdanningsstøtte som følge av utbruddet av covid-19 m.m.](#), s. 3. Både utenlandsstudenter og norske studenter og elever unntas fra bestemmelser i forskrift om utdanningsstøtte som krever at studenten eller eleven bor utenfor foreldrehjemmet. Se forslag til regulering i § 4 i høringsnotatets kapittel 5.

Utvidet antall betalingsutsettelse

På grunn av pandemien har mange opplevd inntektstap, og dermed har risikoen økt for at flere kan få betalingsproblemer. Dersom dette er personer med utdanningslån i Lånekassen, og de har nådd grensen eller er nær grensen for maksimalt antall betalingsutsettelse de kan få innvilget, vil de etter

gjeldende regler ikke kunne få flere betalingsutsettelse. Da kan lånet bli sagt opp og overført til Statens innkrevingsentral. Dette kan få alvorlige konsekvenser for den enkelte og samfunnet i lang tid fremover.

For å avhjelpe låntakere som står i en vanskelig situasjon som følge av pandemien, er det foreslått å videreføre ordningen med utvidet tilgang til betalingsutsettelse i Lånekassen. En utvidet tilgang til betalingsutsettelse vil gi klare velferdspolitiske fordeler. Med en utvidelse vil flere bli værende som ordinære låntakere i Lånekassen og unngå en betalingsanmerkning som kan påvirke privatøkonomi fremover når lånet blir sagt opp. Å unngå å få lånet oppsagt vil også være viktig dersom en ønsker å ta mer utdanning og ha rett til mer lån og stipend senere, noe som er i tråd med regjeringens satsing på kompetanseheving og omstilling.

Forslaget om utvidet tilgang til betalingsutsettelse gjelder frem til 1. juli 2021. Departementet vil følge situasjonen nøye og ta en ny vurdering dersom det er behov for videreføring.

Departementet mener at utvidet tilgang til betalingsutsettelse skal gjelde alle låntakere. Et eventuelt krav om at låntakere må dokumentere en årsakssammenheng vil gjøre tiltaket både kostbart og lite effektivt, da det vil kreve manuell saksbehandling og medføre lang saksbehandlingstid.

Departementet foreslår derfor at også for 2021 anses utbruddet av covid-19 som et særlig tilfelle etter utdanningsstøtteleven § 8 fjerde ledd andre bokstav, og at det etter denne kan bli gitt betalingsutsettelse til 1. juli 2021 ut over den normale grensen. Betalingsutsettelse vil fremdeles ikke kunne gå ut over dagens rammer for nedbetalingstid, slik at en ikke vil kunne utvide rammen for maksimal nedbetalingstid på 30 år. Departementet foreslår at dette blir regulert i ny § 7-1 a i forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån 2021 og viser til forslag til ordlyd i høringsnotatets kapittel 5.

4. Økonomiske og administrative konsekvenser

Forslagene har budsjettmessige konsekvenser, jf. omtale i Prop. 79 S (2020-2021). For at tiltakene kan gjennomføres, kreves det bevilgningsvedtak i Stortinget.

5. Forslag til forskriftsendringer

Forskrift om endring i forskrift om midlertidige regler for utdanningsstøtte som følge av utbruddet av covid-19

Fastsatt av Kunnskapsdepartementet x. februar 2021 med hjemmel i lov 3. juni 2005 nr. 37 om utdanningsstøtte (utdanningsstøtteleven) § 4 og § 5

I

I forskrift 1. juli 2020 nr. 1459 om midlertidige regler for utdanningsstøtte som følge av utbruddet av covid-19 gjøres følgende endringer:

§ 4 skal lyde:

§ 4 Midlertidig flytting til foreldrehjemmet

En søker som bor midlertidig i foreldrehjemmet studieåret 2020–2021 på grunn av utbrudd av covid-19 regnes ikke som å bo sammen med foreldrene etter forskrift 15. april 2020 nr. 798 om utdanningsstøtte dersom søkeren tar en utdanning som oppfyller vilkårene i § 25.

En søker som bor midlertidig i foreldrehjemmet i vårsemesteret 2021 på grunn av utbrudd av covid-19, regnes ikke som å bo sammen med foreldrene etter forskrift 15. april 2020 nr. 798 om utdanningsstøtte dersom søkeren tar en utdanning som oppfyller vilkårene i § 24.

§ 5 skal lyde:

§ 5 *Inntektsgrenser ved behovsprøving av stipend*

Ved behovsprøving etter kapittel 12 i forskrift om utdanningsstøtte ses det bort fra inntekt som er opptjent i perioden 16. august 2020 til og med 31. desember 2021, dersom inntekten er vederlag for arbeid relatert til covid-19-pandemien

- a. i helse- og omsorgssektoren
- b. i forbindelse med beordring til tjeneste i Heimevernet eller Sivilforsvaret
- c. utført av politistudenter som melder seg til tjeneste i politiet eller til beredskapsarbeid

Ny § 6 skal lyde:

§ 6 *Tilleggs lån ved nedgang i inntekt på grunn av utbrudd av covid-19*

En søker som har hatt nedgang i inntekt i perioden fra og med 16. juni 2020 til og med 15. juni 2021 på grunn av utbruddet av covid-19, har våren 2021 rett til et tilleggslån på 26 000 kroner dersom søkeren er 18 år eller eldre, får lån og stipend etter del 3 i forskrift om utdanningsstøtte vårsemesteret 2021, og fikk lån og stipend etter del 3 i forskrift om utdanningsstøtte i perioden med nedgang i inntekt.

En søker som har hatt nedgang i inntekt i perioden fra og med 16. juni 2020 til og med 15. juni 2021 på grunn av utbruddet av covid-19, har våren 2021 rett til et tilleggslån på 26 000 kroner dersom søkeren er 18 år eller eldre, får lån vårsemesteret 2021 etter § 67 i forskrift om utdanningsstøtte, og fikk lån etter § 67 i forskrift om utdanningsstøtte i perioden med nedgang i inntekt.

10 400 kroner av tilleggslånet blir gjort om til stipend i ettertid.

Gjeldende § 6 blir § 7, og andre ledd skal lyde:

Forskriften gjelder til 31. desember 2021.

II

Forskriften trer i kraft straks.

Forskrift om endring i forskrift om tilbakebetaling av utdanningslån 2021

Fastsett av Kunnskapsdepartementet 15. februar 2021 med heimel i lov 3. juni 2005 nr. 37 om utdanningsstøtte (utdanningsstøtteloven) § 8, § 9, § 10, § 14 og § 15

I

I forskrift 17. desember 2020 nr. 3022 om tilbakebetaling av utdanningslån 2021 blir det gjort følgende endring:

Ny § 7-1 a skal lyde:

§ 7-1 a *Utsetjing med betalinga av terminbeløpa under utbrotet av Covid-19*

Under utbrotet av Covid-19 har låntakar fram til 1. juli 2021 rett til utsetjing med betalinga av terminbeløp ut over grensa på tre år i § 7-1 første ledd.

Betalingsutsetjing kan likevel ikkje gå ut over rammene for nedbetalingstid i kapittel 3.

Endringa trer i kraft straks.

II